

Volby do Evropského parlamentu

„Ustavování parlamentu v pluralitní společnosti je proces, jehož smyslem je personálně obsadit orgán, jenž svými nositeli bude představovat společnou vůli lidu. Volby jsou považovány za hlavní nástroj liberální demokracie.“¹⁾

Teoreticky a posléze i prakticky lze hovořit o **objektivním a subjektivním volebním právu**. Zatímco první zmiňované reprezentuje souhrn pravidel organizačně zajišťující smysl celého volebního procesu, tedy ustavit funkcionáře nadané veřejnou mocí z lidu, druhé pak zahrnuje participaci lidského elementu - občana na tomto procesu, tedy jeho právo volit, resp. být volen²⁾ - za splnění zákonných, resp. ústavních podmínek. Nezbytným předpokladem demokratického průběhu volebního procesu je i jeho soudní přezkum z hlediska zákonnosti a ústavnosti.

Právní řád České republiky, na jehož vrcholu stojí ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (dále jen „Ústava ČR“),

obsahuje úpravu voleb v obecné rovině v „základním zákoně“, podrobnosti pak stanovuje „běžný zákon“. Zná patery volby: do Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR, do zastupitelstev obcí a krajů a konečně též do Evropského parlamentu.

Evropský Parlament (European Parliament - EP) – sídlící ve Štrasburku, Bruselu a Lucemburku, představuje jednu ze tří základních institucí Evropského společenství, jehož pravomoc se od jeho vzniku, zejména Maastrichtskou, Amsterodamskou a Nicejskou smlouvou, stále rozšiřuje, čímž význam voleb jeho členů přímou úměrou vzrůstá.³⁾

Evropský parlament má tři základní pravomoci, a to legislativní, rozpočtovou a kontrolní. Na legislativní činnosti, o níž se dělí s Radou EU, se v řadě oblastí – i přes to, že dosud není nositelem zákonodárné iniciativy - účastní tzv. procedurou rozhodování, zatím nejvyšším stupněm participace Evropského parlamentu na legislativní činnosti EU. Na rozpočtové proceduře se EP podílí souhlasem k jeho definitivní podobě.

Téměř půl miliardu občanů EU z 27 členských zemí zastupuje v EP

1) Klíma, K.: *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. APSI Publishing, s.r.o., Praha 2003

2) Aktivní, resp. pasivní volební právo, blíže Klíma, K.: *Ústavní právo*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Dobruška 2003

3) Nejen k pravomocím Evropského parlamentu blíže Outláš, V. a kol.: *Právo Evropské unie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2006.

– jediné unijní instituci přímo volené občany EU⁴⁾ na základě všeobecného hlasovacího práva - 785 poslanců. Volební systém však není jednotný a je otázkou vnitřní legislativní úpravy jednotlivého členského státu, převažuje však systém poměrného zastoupení. Lze však předpokládat, i s ohledem na další integrační snahy v rámci sjednocující se Evropy, jeho unifikaci a vytvoření „evropského“ volebního systému. Otázkou zůstává, na jakých pravidlech jej postavit, zda jeho existenci podmínit existencí celoevropských (celounijních) politických stran, společných kandidátních listin, nebo jen „přidávat“ do dosavadního systému unijní prvky v podobě např. subjektivního volebního práva mimo „mateřský“ členský stát, jak je tomu v současnosti, kdy výkon volebního práva na území jiného členského státu EU není striktně spojen se státním občanstvím k tomuto státu. Rozhodnutí této úrovně předpokládá všeobecnou shodu – té se ovšem bude těžce docilovat, když Evropa není jednotná v pojetí účelu této integrace – zda pouze ekonomické, či politické. Českou republiku zde zastupuje 24 „europoslanců“, volených na pětileté funkční období.

Volby do Evropského parlamentu v České republice - výkon voleb-

ního práva, organizace voleb a rozsah soudního přezkumu - jsou upraveny zákonem č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o volbách do EP“). Volby probíhají tajným hlasováním, a to na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení. Pro účely voleb do EP tvoří území ČR toliko jediný volební obvod (specifikum voleb do EP), což v sobě skrývá nejednu výhodu z hlediska volební spravedlnosti, mj. vzrůstá míra proporcionality. Právo volit zde má nejen občan České republiky splňující mj. věkový atest, ale i občan jiného členského státu – na rozdíl od ostatních voleb probíhajících na území České republiky - který je po dobu nejméně 45 dnů veden v evidenci obyvatel podle zákona o evidenci obyvatel.⁵⁾ O pasivním volebním právu platí *mutatis mutandis* to samé.

Pro přepočítání výsledků hlasování na mandáty se používá tzv. deHondtova metoda, kdy se počet platných hlasů pro každou z politických stran, politických hnutí a koalic (dále jen „politická strana“), které postoupily do skrutinia, tj. získaly alespoň 5 % z celkového počtu ode-

4) V roce 1979 se konaly první přímé volby.

5) § 11 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

vzdaných platných hlasů, postupně dělí čísla 1, 2, 3 a dále vždy číslem o 1 vyšším. Vypočte se tolik podílů, kolik kandidátů je uvedeno na hlasovacím lístku. V tomto ohledu se volby do EP od voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR neliší, liší se však od voleb do zastupitelstev krajů a obcí. Zatímco u prvních zmiňovaných je v deHondtově metodě upraven první dělitel řady dělitelů (1,42), u druhých se užívá toliko lichých čísel. Všechny vypočtené podíly se seřadí sestupně podle velikosti a uvede se seznam tolika podílů, kolik poslanců se volí. Za každý podíl obsažený v seznamu politické straně připadne 1 mandát. I zákon o volbách do EP zná institut přednostních (preferenčních) hlasů – získal-li některý z kandidátů takový počet přednostních hlasů, který činí nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, připadne mandát přednostně tomuto kandidátovi.

Mandát poslance Evropského parlamentu, na rozdíl od poslance, resp. senátora Parlamentu ČR⁶⁾, vzniká zahájením první schůze Evropského parlamentu v novém pětiletém funkčním období Evropského parlamentu.

V České republice se v návaznosti na vstup ČR do EU konaly volby

v červnu roku 2004. Zevrubný přehled o jejich všeobecně známém výsledku (vítězství Občanské demokratické strany na jedné straně a propad v té době vládnoucí České strany sociálně demokratické na straně druhé) podává *Zápis o výsledku voleb do EP na území ČR, konaných ve dnech 11. a 12. června 2004.*⁷⁾

Další volby se v České republice uskuteční v červnu 2009. Zde jen těžce odhadovat, zda proběhnou za týchž pravidel, jako volby v roce 2004. Úlohu může sehrát případné přijetí „ústavní smlouvy“ jakéhokoli rázu (institucionální změny mohou postihnout nejen Evropskou komisi a Radu) i již výše zmiňované změny v oblasti volebního systému. Změny v souvislosti s přistoupením nových dosud kandidátských zemí⁸⁾ lze v současnosti očekávat minimální – s přistoupením největšího kandidáta – Chorvatska – se totiž počítá do roku 2015.

7) Zápis o výsledku voleb do Evropského parlamentu na území České republiky, konaných ve dnech 11. a 12. června 2004, vyhotovený Českým statistickým úřadem a schválený usnesením Státní volební komise č. 35 ze dne 15. června 2004. Zdroj: http://www.mvcr.cz/volby/ep/vysledky_volby_info.html.

8) Chorvatsko, Turecko, Makedonie. Turecko vzbuzuje zcela oprávněně vážné obavy. I přes to, že jeho přihláška „leží“ v Bruselu 20 let, jeho zcela odlišná kultura na jedné straně a silný zemědělský sektor na straně druhé jsou legitimním signálem potenciálních problémů.

6) Mandát poslance nebo senátora vzniká zvolením (srov. čl. 19, odst. 3 Ústavy ČR).

Posilující tendence EP – s vědomím si jeho jedinečnosti jako přímo voleného zastupitelského orgánu, lze považovat za žádoucí. Občan Evropské unie⁹⁾ tak získá „větší“ možnost účastnit se rozhodovací procedury v Evropě, což může změnit i mnohdy negativní vztah k „Bruselu“. Za současné situace, především institucionálního vymezení, je ale požadavek exkluzivity Evropského parlamentu v oblasti zákonodárné činnosti EU nereálný. Změny měla přinést i Nizozemskem a Francií odmítnutá *Smlouva o Ústa-*

vě pro Evropu. Tzv. reformní smlouva, na jejímž textu se Evropská rada po období tzv. reflexe letos v červnu shodla a za portugalského předsednictví detailně vypracovala, posilující tendence EP zachovává. Otázkou zůstává, zda reformní smlouva nebude následovat osud své předchůdkyně. Proběhne-li ratifikační proces podle představ navrhovatelů, měla by reformní smlouva vstoupit v platnost ještě před následujícími volbami do Evropského parlamentu.

Bc. Martin Kohout

9) Občanství Evropské unie je odvozeno od občanství členského státu, jedná se proto o *derivované* občanství.